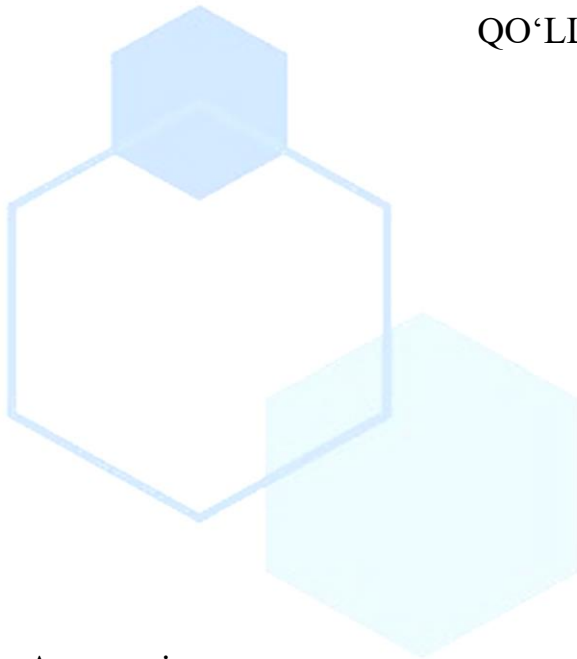

SAVOD O'RGATISHDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI
QO'LLASH

Orifjonova Raxnamo,

Andijon davlat pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi

309-guruh talabasi

Annotatsiya

Bu maqola savod o'rgatish jarayonida pedagogik texnologiyalarni qo'llashning ahamiyatini atroflicha tahlil qiladi. Unda an'anaviy usullardan zamonaviy, innovatsion yondashuvlarga o'tish zaruriyati, shuningdek, o'quvchilarning o'zlashtirish samaradorligini oshirishdagi roli ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda interfaol ta'lim vositalari, raqamli resurslar va differensial yondashuvlar orqali savodxonlikni rivojlantirishning amaliy jihatlari yoritilgan. Maqola pedagoglarga o'quv jarayonini yanada qiziqarli va samarali tashkil etishda yordam beruvchi metodologik tavsiyalarni taqdim etadi. Natijada, ushbu yondashuvlar o'quvchilarning mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: pedagogik texnologiyalar, savod o'rgatish, innovatsion ta'lim, raqamli resurslar, interfaol usullar, o'quv samaradorligi, differensial yondashuv, ta'lim sifati

Аннотация

Данная статья всесторонне анализирует значение применения педагогических технологий в процессе обучения грамоте. В ней рассматривается необходимость перехода от традиционных методов к современным,

инновационным подходам, а также их роль в повышении эффективности усвоения знаний учащимися. Исследование освещает практические аспекты развития грамотности посредством интерактивных средств обучения, цифровых ресурсов и дифференцированных подходов. Статья предлагает методические рекомендации, помогающие педагогам организовать учебный процесс более увлекательно и эффективно. В результате, эти подходы способствуют развитию самостоятельного мышления и творческих способностей учащихся.

Ключевые слова: педагогические технологии, обучение грамоте, инновационное обучение, цифровые ресурсы, интерактивные методы, эффективность обучения, дифференцированный подход, качество образования

Abstract

This article comprehensively analyzes the significance of applying pedagogical technologies in the process of literacy education. It discusses the necessity of transitioning from traditional methods to modern, innovative approaches, as well as their role in enhancing students' learning effectiveness. The research highlights practical aspects of developing literacy through interactive learning tools, digital resources, and differentiated approaches. The article provides methodological recommendations to assist educators in organizing the learning process more engagingly and efficiently. Consequently, these approaches contribute to fostering students' critical thinking and creative abilities.

Keywords: pedagogical technologies, literacy education, innovative learning, digital resources, interactive methods, learning effectiveness, differentiated approach, quality of education

KIRISH. Savodxonlik har qanday jamiyat taraqqiyotining asosiy poydevorlaridan biri bo'lib, shaxsning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy hayotda to'laqonli ishtirok etishini ta'minlaydi. XXI asr global axborotlashuv va raqamli transformatsiyalar davri bo'lib, savodxonlik tushunchasining mazmunini

kengaytirmoqda. An'anaviy o'qish va yozish ko'nikmalari bilan bir qatorda, raqamli savodxonlik ham zamonaviy shaxsning ajralmas kompetensiyasiga aylandi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2020-yil 10-noyabrda Shanxay Hamkorlik Tashkiloti (ShHT) sammitida raqamli savodxonlikning, ayniqsa COVID-19 pandemiyasi sharoitida, muhimligini alohida ta'kidlab o'tdi. Uning ta'kidlashicha, raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi iqtisodiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchiga aylangan. Shu munosabat bilan, aholining raqamli savodxonligini oshirish va mutaxassislarni tayyorlash maqsadida ShHT doirasida raqamli savodxonlik dasturini ishlab chiqish taklif etildi.

Savod o'rgatish jarayonida pedagogik texnologiyalarni qo'llash dolzarb vazifa bo'lib, o'quvchilarning o'zlashtirish samaradorligini oshirish, ularning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish hamda og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini takomillashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, jumladan, innovatsion o'qitish usullari va ko'rgazmali qurollar birinchi sinf o'quvchilarida ona tili va o'qish savodxonligi darslarida mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Bu esa o'qitish jarayonini yanada qiziqarli va interfaol qilish imkonini beradi.

Pedagogik texnologiyalarning joriy etilishi nafaqat o'quvchilarga, balki o'qituvchilarga ham yangi imkoniyatlar yaratadi. O'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda mobil ilovalar yordamida interfaol ta'lim usullari muhim rol o'ynaydi. Raqamli texnologiyalarni ta'limga keng joriy etish va raqamli savodxonlikni o'rgatish markazlarini tashkil etish bo'yicha Prezidentning 2020-yil 28-apreldagi Farmoni doirasida belgilangan "Besh tashabbus" loyihasi ham ushbu yo'nalishdagi davlat siyosatining ustuvorligini ko'rsatadi. Ushbu maqola savod o'rgatishda pedagogik texnologiyalarni qo'llashning nazariy asoslari, amaliy mexanizmlari va samaradorligini atroflicha tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, zamonaviy ta'lim tizimining dolzarb ehtiyojlariga javob beradi.

Savod o'rgatishda pedagogik texnologiyalarni qo'llashga bag'ishlangan ilmiy adabiyotlar tahlili mazkur sohadagi nazariy yondashuvlar, amaliy tajribalar va kelajak istiqbollari chuqur anglash imkonini beradi. So'nggi yillarda, ayniqsa 2020-yildan keyin nashr etilgan tadqiqotlar, pedagogik texnologiyalarning savodxonlikni shakllantirishdagi o'rni va ahamiyatini yangi nuqtai nazardan yoritib bermoqda. Ushbu tahlil, mavjud bilimlarni tizimlashtirish, asosiy tendensiyalarni aniqlash va tadqiqotimizning mavjud adabiyotlar orasidagi o'rnini belgilashga xizmat qiladi.

Pedagogik texnologiyalarning savod o'rgatish jarayoniga integratsiyasi, asosan, o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash, o'quv materiallarini o'zlashtirish samaradorligini oshirish va ularning kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Bu boradagi nazariy asoslar konstruktivizm, kognitiv yuk nazariyasi va sotsiokultural yondashuv kabi pedagogik paradigmalariga tayanadi. Konstruktivizm nuqtai nazaridan, texnologiyalar o'quvchilarga bilimlarni passiv qabul qilishdan ko'ra, ularni faol ravishda qurish imkoniyatini beradi. Interfaol dasturlar, simulyatsiyalar va raqamli o'yinlar orqali o'quvchilar o'z tajribalari asosida yangi tushunchalarni shakllantiradilar. Kognitiv yuk nazariyasi esa, o'quv materiallarini vizualizatsiya qilish, multimedia vositalaridan foydalanish orqali axborotni qayta ishlash jarayonini optimallashtirishga urg'u beradi, bu ayniqsa boshlang'ich sinf o'quvchilarida savod o'rgatishda muhimdir. Sotsiokultural yondashuv esa, texnologiyalar yordamida hamkorlikdagi o'rganish muhitini yaratish, o'quvchilarning bir-birlari bilan va o'qituvchi bilan o'zaro muloqotini kuchaytirish orqali savodxonlikni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlaydi. Ushbu nazariy asoslar pedagogik texnologiyalarning savod o'rgatishdagi samaradorligini ilmiy jihatdan asoslab beradi.

Savod o'rgatish davrida o'quvchilarga o'qishni o'rgatishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash masalasi bir qator tadqiqotlarda atroflicha o'rganilgan. Xususan, bir manbada ushbu mavzuga bag'ishlangan pedagogik kurs ishi tahlil qilingan bo'lib, unda savodxonlik davrida o'quvchilarga o'qishni o'rgatishda qo'llaniladigan innovatsion pedagogik texnologiyalar chuqur ko'rib chiqilgan. Ona tili

va o'qish savodxonligi darslarining maqsad va vazifalari, shuningdek, fonetika, grammatika, to'g'ri yozuv va nutqni rivojlantirish kabi fundamental elementlarning boshlang'ich sinf o'quvchilarida mantiqiy fikrlashni shakllantirishga ta'siri sinchkovlik bilan o'rganilgan. Unda til ko'nikmalari bilan bir qatorda kognitiv jarayonlarni rivojlantirishning muhim o'rni, xususan, tovush-harf bog'liqligi, to'g'ri talaffuz va yozuv orqali analitik-sintetik fikrlashni mustahkamlash, grammatik qoidalar orqali tizimli fikrlashni shakllantirish mexanizmlari yoritilgan. 1-sinf ona tili va o'qish savodxonligi darslarida ko'rgazmali qurollar asosida o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan amaliy metodologiyalar, jumladan, zamonaviy o'qitish texnologiyalari va ko'rgazmali qurollarni qo'llash orqali og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini oshirish usullari batafsil bayon etilgan. Interfaol doskalar, raqamli kartochkalar, animatsiyalar kabi ko'rgazmali qurollar o'quv materialini tushunarli va qiziqarli qilish, mavhum tushunchalarni konkretlashtirish, yangi so'zlarni o'zlashtirish va ijodiy qobiliyatlarni rag'batlantirishdagi rolini ko'rsatadi. Ushbu maqola pedagogik texnologiyalarning savod o'rgatishda nafaqat til ko'nikmalarini, balki mantiqiy fikrlash va nutqni rivojlantirishdagi kompleks ta'sirini yoritib beradi.

Zamonaviy savodxonlik tushunchasi nafaqat an'anaviy o'qish va yozish ko'nikmalarini, balki raqamli savodxonlikni ham o'z ichiga oladi. Bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 10-noyabrda Shanxay hamkorlik tashkiloti (ShHT) sammitidagi nutqi alohida e'tiborga molik. Prezident COVID-19 pandemiyasi sharoitida raqamli savodxonlikning hayotiy muhimligini ta'kidlab, raqamli texnologiyalarning iqtisodiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchiga aylanganini qayd etdi. U ShHT doirasida aholining raqamli savodxonligini oshirish maqsadida raqamli savodxonlik dasturini ishlab chiqishni taklif qildi. Raqamli savodxonlik raqamli texnologiyalar va internet resurslaridan xavfsiz va samarali foydalanish uchun zarur bo'lgan asosiy bilim va ko'nikmalar sifatida ta'riflanadi, bu esa savodxonlik tushunchasining kengayishini anglatadi. Bu o'z navbatida, savod o'rgatish jarayonida pedagogik texnologiyalarni qo'llashning

dolzarbligini yanada oshiradi, chunki raqamli savodxonlikni shakllantirishning o'zi ham zamonaviy pedagogik texnologiyalarsiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Mamlakatimizda ham Prezidentning 2020-yil 28-apreldagi Farmoni doirasida "Besh tashabbus" loyihasi ta'limga raqamli texnologiyalarni keng joriy etish va 2022-yilga qadar barcha hududlarda raqamli savodxonlikni o'rgatish markazlarini tashkil etishni nazarda tutadi. Bu tashabbuslar pedagogik texnologiyalarni savod o'rgatish jarayoniga tizimli integratsiya qilish uchun mustahkam siyosiy asos yaratib, raqamli identifikatsiya va "yagona darcha" kabi chora-tadbirlar orqali aholining raqamli ko'nikmalarini bilvosita oshirishga xizmat qiladi.

Pedagogik texnologiyalarning ta'lim jarayoniga joriy etilishi nafaqat o'quvchilarning o'zlashtirish samaradorligini oshiradi, balki o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy ta'lim muhitida o'qituvchi shunchaki axborot uzatuvchi emas, balki o'quv jarayonini tashkil etuvchi, yo'naltiruvchi va rag'batlantiruvchi mutaxassis bo'lishi lozim. Bu esa ulardan doimiy ravishda yangi texnologiyalarni o'zlashtirishni va ularni samarali qo'llashni talab qiladi. Mobil ilovalar yordamida interfaol ta'lim usullari pedagogik kompetentlikni rivojlantirishda muhim vosita sifatida e'tirof etiladi. Ushbu yo'nalishdagi tadqiqot mobil ilovalarning interfaol o'quv doirasida pedagogik ko'nikmalarni oshirishdagi strategik integratsiyasiga qaratilgan. Unda raqamli mobil vositalar o'qituvchilarning kasbiy salohiyatini oshirishda qanday vosita bo'lib xizmat qilishi mumkinligi o'rganilgan. Xususan, mobil texnologiyalar bilan qo'llab-quvvatlanadigan interfaol ta'lim usullari samarali o'qitish uchun zarur bo'lgan kompetensiyalarni rivojlantirish va takomillashtirish salohiyatiga ega ekanligi ta'kidlanadi. Masalan, mobil ilovalar orqali o'qituvchilar o'quv materiallarini tezkor yangilash, o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan vazifalar yaratish, o'quvchilarning faoliyatini real vaqt rejimida kuzatish va ularga tezkor fikr-mulohazalar berish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa o'qituvchilarning didaktik, metodik va texnologik kompetensiyalarini bir vaqtning o'zida rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, mobil ilovalar o'qituvchilarga kasbiy hamjamiyatlar bilan aloqa

oʻrnatish, tajriba almashish va doimiy kasbiy rivojlanish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Ushbu maqola oʻqituvchilarning texnologik savodxonligi va kompetensiyasini oshirish, ularni zamonaviy taʼlim talablariga mos ravishda tayyorlash savod oʻrgatishda pedagogik texnologiyalarni muvaffaqiyatli joriy etishning asosiy omillaridan biri ekanligini koʻrsatadi.

XULOSA. Ushbu maqola savod oʻrgatishda pedagogik texnologiyalarni qoʻllashning nazariy asoslari, amaliy mexanizmlari va samaradorligini kompleks tahlil qildi. Maqola natijalari shuni koʻrsatdiki, zamonaviy texnologiyalar, jumladan interfaol vositalar va raqamli platformalar, oʻquvchilarning oʻqish, yozish va mantiqiy fikrlash koʻnikmalarini, shuningdek, raqamli savodxonligini sezilarli darajada oshirishda muhim ahamiyatga ega. Texnologiyalarni taʼlim jarayoniga muvaffaqiyatli integratsiya qilish nafaqat oʻquvchilarning faol ishtirokini taʼminlaydi, balki oʻqituvchilarning kasbiy kompetensiyasini doimiy rivojlantirishni ham talab etadi. Shuningdek, tadqiqot texnologiyalarni joriy etishdagi infratuzilma, dasturlar moslashuvchanligi va psixologik toʻsiqlar kabi amaliy muammolarni bartaraf etish yoʻllarini koʻrib chiqdi. Kelajakda sunʼiy intellekt va adaptiv taʼlim tizimlarining savod oʻrgatishga tatbiq etilishi taʼlim sifatini yangi bosqichga olib chiqish uchun ulkan salohiyatga ega ekanligi aniqlandi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 10-noyabrda Shanxay hamkorlik tashkiloti (ShHT) sammitidagi nutqi

Shavkat Mirziyoyev 2020-yil 27 fevral kuni “Pedagogik taʼlim sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi qarori.

H.Omonov N.Xoʻjayev S.Madiyorova E.Eshchanov. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent "IQTISOD-MOLIYA". 2009.

F.Abdugafforova. Boshlangʻich sinf oʻquv darslarida pedagogik texnologiyalardan foydalanish. : «Евразийский Научный Журнал» jurnali №2 2020

D.Jalilova, S.Xolmo‘minova. “Ilg‘or xorijiy tajribalar asosida bo‘lajak o‘qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishning pedagogik strategiyalari: muammolar va yechimlar” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi 2024-yil 20-fevral. 570-572-b. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10680753>